

Spraakmakend

Dries Verhoeven maakte de afgelopen jaren eerder enkele spraakmakende theaterinstallaties midden in de stad of voor musea. Zoals in Utrecht *Wanna Play?*, waarin hij de lust en last van datingapp Grindr aan de orde stelde. In *Guilty Land-*

scapes onderzocht hij hoe wij via onze laptops en smartphones omgaan met alles wat we weten over de ellende in de rest van de wereld. In *De Uitvaart* concreteerde hij het crisisdenken in tien barokke begrafenismissen.

Foto Reijnders

Het Phobiarama van theatermaker Dries Verhoeven op het Amsterdamse Mercatorplein, een voormalige no-goarea.

Foto Eva Roefs

THEATER Samen in de botsautootjes lekker griezelen over hoe vreselijk bang je bent, voor elkaar

Op het Amsterdamse Mercatorplein heet het Phobiarama elite, hipster en hoofddoek welkom.

Tassalon De Mercator. Dirk van den Broek. Zoet & Lekkers (Spaanse churros). IJscuypje. Haarstudio Octopus. Te midden van die uiteenlopende middenstand heeft theatermaker Dries Verhoeven zijn eigen kermisattractie neergezet: *Phobiarama*. Midden op het Mercatorplein in de Amsterdamse wijk De Baarsjes. Voorheen gold die buurt als een no-goarea, nu is het, zeker op een zomervond, een vrolijke mix van hipsters, vrouwen met hoofddoek, bebaarde mannen, oude Turken, jongetjes en honden die spontaan kopje onder gaan in het fonteincomplex. Een multicultureel stadsparadijs, als het ware.

Midden in een wereld vol angst. Althans, volgens Dries Verhoeven, die met zijn theaterinstallatie *Phobiarama* op zoek gaat naar waar de angst van de hedendaagse mens zit en waar die angst vandaan komt. En hoe die wordt aangewakkerd en in stand gehouden door politici en de media. *Phobiarama* speelt zich af in een grote, zwarte tent, midden op het plein, waarin Verhoeven een eigentijdse variant op een nostalgisch spookhuis heeft gecreëerd. Verhoeven: 'In *Phobiarama* wordt de esthetiek van het spookhuis geciteerd.'

Het publiek verzamelt zich in groepjes van twee voor de tent. Binnen nemen mensen plaats in botsautootjes die drie kwartier lang door een universum rijden waarin een geluidsdecor vol politieke retoriek en huiveringwekkende beelden domi-

neert. Meer kan er niet over gezegd worden, *Phobiarama* moet vooral ook een verrassing blijven.

Verhoeven: 'Een terroristische aanslag kan ook aantrekkelijk zijn om naar te kijken. Zoals de precisie waarmee twee vliegtuigen twee torens doorboren: beelden die via de media ontelbare malen zijn herhaald. De attractie van het kwaad, een schouwspel dat zo grotesk is dat het onze verbeelding bijna te boven gaat. En bij die aanslagen staan journalisten daar verslag van te doen en ons te bedienen in onze hang naar sensatie.'

'Het is alsof je in een achtbaan zit en in een paar seconden je eigen ondergang beleeft. Diezelfde combinatie van angst en sensatie roept die vrachtwagen op die in een terroristische aanslag de menigte inrijdt. Door te kijken naar de verschrikking, bezweren we onze angsten. Het is de belichaming van het kwaad – zoals de heks in het sprookje.'

Omdat volgens Verhoeven de me-

Ik hoop dat het grachtengordelpubliek, al is het maar even, zal nadenken over wat het betekent als moslim te leven in diezelfde angstmachine

dia tegenwoordig zo'n nadrukkelijke rol spelen in ons leven, is het niet het reële gevaar dat ons stuurt, maar het mogelijke gevaar, het gevaar bij de burens. 'Voor onze angstreceptoren is dat geen verschil, de machine in onze onderbuik is al in werking gezet.'

De theatermaker ontwaart tegenwoordig een ingewikkelde wederkerigheid. Bij elke aanslag krijgt PVV-politicus Wilders meer munitie en hoe krachtiger hij van leer trekt, des te groter de kans dat jongeren radicaliseren. In zekere zin zijn IS en Wilders van elkaar afhankelijk, vindt hij. 'In *Phobiarama* wil ik de angstmachine tonen die onze tijd beheerst. Ik geef geen antwoorden, maar hoop de frichtiepunten bloot te leggen.'

Verhoeven vindt angst allereerst een dankbaar mechanisme – angst is er om ons te beschermen tegen gevaar. Ingebeeld of echt, de theatermaker snapt dat ook deze verslaggever op zijn hoede is als in de metro een in een hoodie verscholen, bebaarde jongeman met een rugzak tegenover hem plaatsneemt.

Verhoeven: 'Dat gevoel herken ik, als bij een pinautomaat zo'n jongen achter me staat. Dat is er aan de hand. Na die aanslag op een homoclub in Orlando, liep ik ook anders door de homoclubs waar ik kom. Irreëel, maar ook logisch.'

Phobiarama is onderdeel van het Holland Festival en zal derhalve nogal wat cultureel onderlegd publiek trekken. De kunstelite, de elitaire grachtengordelbewoners, zeg maar, in de ogen van de PVV. Terwijl Verhoeven

ook graag de Turkse buurtbewoners van het Mercatorplein naar binnen wil hebben.

'Op zich is er niks mis mee als die grachtengordel nu ook eens op het Mercatorplein komt. Maar ik hoop dat het publiek als het naar buiten komt, al is het maar even, zal nadenken over wat het betekent als moslim te leven in diezelfde angstmachine. Wat het betekent als onze premier het heeft over wij en zij, en jijzelf bij die zij behoort.'

Prenties met zijn installatie heeft Verhoeven niet: 'Nee, ik ben er niet op uit om een sluitend statement te maken. Daar is de problematiek veel te complex voor. Het is al heel wat als een toeschouwer zijn eigen onderbuik begrijpt.'

Phobiarama was eerder te zien in Athene als onderdeel van het Fast Forward Festival. Daar werd met een ander geluidsdecor gewerkt, maar de impact ervan was groot. Verhoeven: 'De angst ligt daar nadrukkelijker op straat dan hier in Nederland. De Grieken zijn bang hun baan en huis kwijt te raken. Op hun eilanden spoelen de vluchtelingen aan. Dat is nog iets anders dan de angst dat wij bij een terroristische aanslag om het leven komen. Want die kans is statistisch gezien verwaarloosbaar.'

Hein Janssen

Holland Festival: *Phobiarama* van Dries Verhoeven t/m 20/6 op Mercatorplein Amsterdam. In Festival Boulevard Den Bosch, 3 t/m 13/8; Spring Autumn Utrecht, 19 t/m 29/10.

KORT

THEATER

Dear Evan Hansen wint Tony voor beste musical

Dear Evan Hansen heeft zondagavond in New York de Tony Award gewonnen voor beste musical. Daarnaast won de musical nog vijf Tony's, waaronder die voor beste acteur voor Ben Platt. *Oslo* won de prijs voor beste toneelstuk. Dit off-Broadway stuk van J. T. Rogers is een gedramatiseerde reconstructie van de gebeurtenissen achter de schermen tijdens de onderhandelingen over de Oslo-akkoorden tussen Israël en de PLO. *Dear Evan Hansen* gaat over een sociaal onhandige middelbare scholier die in de nasleep van een tragedie zijn plek vindt op school. Andere winnaars waren Bette Middler voor haar rol in *Hello Dolly*, de musical die ook de prijs voor beste revival won. Kevin Kline mocht een award ophalen voor zijn werk in *Present Laughter*, Cynthia Nixon voor haar rol in *The Little Foxes* en Laurie Metcalf kreeg het beeldje voor haar aandeel in *A Doll's House, Part 2*. Kevin Spacey (foto boven) presenteerde de ceremonie. Hij verscheen in verschillende gedaanten, onder anderen als oud-president Bill Clinton en als zijn *House of Cards*-personage Frank Underwood. Winnaar Kevin Kline maakte van de gelegenheid gebruik om een lans te breken voor de NEA (National Endowment for the Arts), een cultuurfonds dat onder vuur ligt van de regering-Trump.

THEATER

Duits toneelstuk Terror komt naar Nederland

Het spraakmakende Duitse toneelstuk *Terror* komt in het najaar naar Nederland. Schrijver Ferdinand von Schirach presenteert een dilemma, waarbij het publiek wordt ingeschakeld om een keuze over leven en dood te maken. Centrale vraag: mag je bewust meer dan honderd levens opofferen, als je daarmee de levens van tienduizenden mensen redt? De fictieve situatie die aan het publiek wordt voorgelegd begint met de kaping van een vliegtuig met 164 passagiers aan boord. De kapers dreigen het toestel te laten neerstorten op voetbalstadion De Kuip, waar op dat moment Feyenoord-Ajax wordt gespeeld met 50 duizend man publiek op de tribune. Twee F-16's stijgen op in afwachting van een bevel. Als dat niet komt, neemt een van de piloten het initiatief om het passagierstoestel neer te halen. Het stuk bestaat uit de rechtszaak. Het publiek, in de rol van de jury, wordt de vraag gesteld: schuldig of onschuldig? In Nederland spelen Jeroen Spitzenberger en Johanna ter Steege de hoofdrollen, terwijl Clair Polak haar theaterdebuut maakt als rechter.